

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Кафедра філософії

06-07-141

Методичні вказівки та плани
семінарських занять з дисципліни «Логіка»
для студентів всіх напрямів підготовки НУВГП
денної форми навчання

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Рекомендовано до
друку науково-
методичною радою
протокол № __
від «__»____ 2013 р.

РІВНЕ 2013

Методичні вказівки та плани семінарських занять з дисципліни «Логіка» для студентів всіх напрямів підготовки НУВГП денної форми навчання / Наконечна О.П., Храпко П.Ю. – Рівне: НУВГП, 2013. – 23 с.

Упорядники: О.П. Наконечна, докт. філос. наук, проф.
П.Ю. Храпко, асистент

Відповідальний за випуск: О.П.Наконечна, докт. філос. наук,
проф., зав. кафедри філософії

Зміст

1. Вступ	3
2. Методи оцінювання знань	3
3. Розподіл балів, що отримують студенти	4
4. Структура навчальної дисципліни	5
5. Плани семінарських занять	6
6. Задачі.....	16
7. Залікові питання	20
8. Література	22

Вступ

Шановні студенти!

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Логіка» є вивчення форм і законів правильного мислення. Дослідження мислення з точки зору правильної побудови думки, вивчення форм, схем і структури наших міркувань.

Метою навчальної дисципліни є ввести студентів у світ головних принципів і операцій людського мислення, озброїти їх теоретичними знаннями про форми абстрактного мислення, формально логічні закони та їх значення в практиці дедуктивних умовиводів, основи теорії аргументації.

Студент повинен знати:

- предмет дисципліни, її структуру, понятійний апарат;
- основні логічні форми та закони правильного мислення;
- логічні операції над поняттями та судженнями, їх правила та можливі помилки при цьому;
- засоби та методи формалізації систем висловлювань живої мови та правила оперування ними;
- основні види умовиводів, правильні та неправильні структури виводів;
- основи логічної теорії доведення та спростування, їх правила та можливі помилки при цьому.

Студент повинен вміти:

- давати правильні визначення поняттям та термінам;
- аналізувати та формалізувати вербальні висловлювання та системи висловлювань;
- робити безпосередні та опосередковані умовиводи;
- логічно обґрунтовувати правильні твердження та спростовувати неправильні;
- знаходити логічні помилки у визначеннях, умовиводах та доведеннях.

Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі методи оцінювання знань:

- письмовий зріз знань, на який виноситься зміст логічних понять та категорій, тестові завдання;
- доповідь на семінарському занятті;

- усна відповідь на запропоноване питання;
- доповнення;
- участь в дискусії на семінарському занятті;
- поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля;
- самостійна робота;
- за якісне ставлення до вивчення дисципліни
- залік.

За бажанням студента з метою більш поглибленого вивчення окремих питань, студент має право написати і захистити реферат або есе, підготувати проблемні питання третього рівня складності із індивідуальних завдань, виконати завдання зі списку запропонованих завдань для самостійної роботи.

Для діагностики знань використовується кредитно-модульна система зі 100-бальною шкалою оцінювання.

Розподіл балів, що отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	100
14	12	14	15	30	15	
40			60			

Модульна форма контролю включає в себе наступні форми робіт та оціночні бали за їх виконання

№ п.п	Види навчальної діяльності	Оціночні бали
1.	Відвідування лекційних занять	0,2 б. за 2 год.
2.	Відвідування практичних занять	0,5 б. за 1 заняття
3.	Підготовка письмового есе по проблемі	2 б.
4.	Доповідь на семінарському занятті	0,5 за 1 виступ
5.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	0,5 б. за 1 заняття
6.	Вирішення задач з окремих тем курсу	0,5 за задачу
7.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	2 б.

8.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	3 б.
9.	Участь у олімпіаді з логіки	3 б.
10.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.
11.	За якісне ставлення до вивчення дисципліни	1 – 3 б.

Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1	Предмет метод логіки. Мислення і мова	2
2	Поняття як форма мислення	2
3	Судження як форма мислення	2
4	Умовивід як форма мислення	4
5	Характеристика основних законів логіки	2
6	Основи теорії аргументації	2
	Разом	14

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	1	2	3	4	5
		л	с	с/р	всього
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Основні форми логічного мислення					
Тема №1. Предмет та метод логіки. Мислення і мова.	6	2	12		20
Тема №2. Поняття як форма мислення.	4	2	10		16
Тема №3. Судження як форма мислення.	4	2	10		16
Разом – змістовий модуль 1	14	6	32		52
Змістовий модуль 2. Закони логіки					
Тема №4. Умовивід як форма мислення.	8	4	14		26
Тема №5. Характеристика основних законів логіки.	2	2	10		14
Тема №6. Основи теорії	4	2	10		16

аргументації.				
Разом – змістовий модуль 2	14	8	34	56
Всього годин:	28	14	66	108

Плани семінарських занять

Змістовий модуль 1. Основні форми логічного мислення

Тема 1. Предмет та метод логіки. Мислення і мова

Основні поняття і категорії: мислення, чуттєве пізнання, відчуття, сприйняття, уявлення, абстрактно-логічне пізнання, поняття, судження, умовивід, форма мислення, зміст думки, закон мислення, істинність і правильність мислення, знак, мова, штучна мова, семіотика, семантика, прагматика, синтактика.

План

1. Мислення як предмет вивчення логіки.
2. Логіка як наука:
 - а) істинність і правильність мислення;
 - б) логічні форми;
3. Логіка і мова. Основи семіотики.
4. Проблема співвідношення мислення та мови.

Контрольні питання

1. Дайте визначення логіки як науки.
2. В яких формах реалізується мисленевий процес людини?
3. Що уявляє собою логічна форма?
4. В чому полягає різниця між істинністю та правильністю мислення?
5. Якою є специфіка співвідношення логіки та мови?
6. Що таке семіозис та які його виміри?

Тестові завдання

1. Вкажіть правильне визначення: логіка це –
 - А) філософська наука про мислення;
 - Б) наука про форми абстрактного мислення;
 - В) філософська наука про форми та закони мислення;
 - Г) філософська наука про форми та закони правильного мислення.
2. Форми абстрактно-логічного мислення це:
 - А) поняття, відчуття, судження;
 - Б) поняття, судження, умовивід;
 - В) судження, сприйняття, мислення;
 - Г) умовивід, уявлення, дискурс, поняття;

Д) мислення, відчуття.

3. Мова це:

- А) засіб спілкування;
- Б) знакова система для передачі інформації;
- В) знакова система, яка використовується для передачі, зберігання та накопичення інформації;
- Г) засіб вираження емоцій.

4. Семіотика досліджує:

- А) принципи функціонування знаків та знакових систем;
- Б) форми абстрактно-логічного мислення;
- В) функціонування відчуття, сприйняття та уявлення;
- Г) істинність та правильність мислення.

Література: базова: [1, 2, 3], допоміжна: [1, 4, 6].

Тема 2. Поняття як форма мислення

Основні поняття і категорії: поняття, суттєві ознаки, несуттєві ознаки, аналіз, синтез, абстрагування, зміст поняття; об'єм поняття; логічний клас предметів; узагальнення понять; обмеження понять; визначення понять; відношення між поняттями, поділ понять; сумісність понять.

План

1. Поняття як форма мислення.
2. Поняття і слово, теорія іменування в логіці.
3. Види понять.
4. Відношення між поняттями.
5. Логічні операції над поняттями.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте поняття як форму мислення.
2. Чим відрізняється уявлення від понять по змісту та пізнавальному значенню?
3. Покажіть на конкретному прикладі, як утворення понять пов'язане з активною творчою діяльністю розуму по переробці чуттєвого матеріалу нашого досвіду.
4. Дайте характеристику таким логічним прийомам як порівняння, аналіз, абстрагування, синтез, узагальнення.
5. Розкрийте співвідношення логічної структури думки та граматичної побудови мови.
6. Якою є логічна структура понять.

7. Наведіть приклади логічної операції узагальнення та обмеження понять.
8. Назвіть види понять за змістом та обсягом.
9. Наведіть приклади різних відносин між поняттями.
10. В чому полягає сутність операції визначення?
11. Назвіть правила визначення понять.
12. Що означає логічний поділ понять?
13. Перерахуйте правила поділу понять.

Тестові завдання

1. За обсягом поняття діляться на:
 - А) загальні та одиничні;
 - Б) загальні, індивідуальні, хибні та гіпотетичні;
 - В) нереєструючі, співвідпорядковано, збірні, нульові та хибні;
 - Г) нульові, хибні, необхідні та гіпотетичні;
 - Д) загальні, одиничні, збірні та нульові.
2. Операція поділу це:
 - А) розкриття обсягу поняття;
 - Б) характеристика елементів змісту;
 - В) опис ділених понять;
 - Г) визначення роду та виду поняття;
 - Д) встановлення співмірності понять.
3. Сумісні поняття включають в себе:
 - А) рівнозначні, підпорядковані та частково-збіжні;
 - Б) протилежні та суперечні;
 - В) співвідпорядковані, частково-збіжні, несумісні;
 - Г) сумісні, несумісні;
 - Д) співвідпорядковані, суперечні та протилежні.
4. Існують такі види несумісних понять:
 - А) порівнянні, суперечні та протилежні;
 - Б) співвідпорядковані, суперечні та протилежні;
 - В) підпорядковані, сумісні, суперечні та рівнозначні;
 - Г) порівнянні, непорівнянні та несумісні;
 - Д) частково-збіжні та рівнозначні.
5. Поняття це:
 - А) одна з форм чуттєвого рівня пізнання;
 - Б) структурний термін простого судження;
 - В) форма абстрактно-логічного мислення, в якій предмети відображаються шляхом переліку суттєвих ознак;

Г) вид дедуктивного умовиводу.

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна [5, 6, 9].

Тема 3. Судження як форма мислення

Основні поняття і категорії: судження, істинне судження, хибне судження, терміни судження, просте судження, складне судження загально-стверджувальні судження, загально-заперечні судження, частково-стверджувальні судження, частково-заперечні судження, розподіленість термінів, «логічний квадрат».

План

1. Загальна характеристика суджень.
2. Класифікація суджень. Поділ суджень за модальністю.
3. Відношення між судженнями за кількістю та якістю. «Логічний квадрат».
4. Складні судження та його види.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте судження як форму мислення.
2. Розкрийте структуру судження.
3. Як поділяються судження по складу суб'єкта та предиката?
4. Чим судження як форма мислення відрізняється від поняття?
5. Які існують класифікації суджень?
6. Дайте визначення правилам розподільності термінів?
7. Дайте визначення сумісних і несумісних суджень?
8. Що таке «логічний квадрат»?
9. Якою є специфіка складного судження?
10. Розкрийте риси істинності та хибності суджень?

Тестові завдання

1. «Логічний квадрат» виконує функцію:
 - А) демонстрації відношень між поняттями;
 - Б) демонстрації відношень між чуттєвими формами мислення;
 - В) обґрунтування особливостей абстрактно-логічного мислення;
 - Г) демонстрації відношень між умовиводами;
 - Д) демонстрації відношень між простими категоричними судженнями.
2. Термін (S, P) вважається розподіленим якщо:
 - А) його обсяг повністю включається до обсягу іншого терміну;
 - Б) він має суб'єкт, предикат та зв'язку;
 - В) його обсяг повністю виключається з обсягу іншого терміна;

- Г) його обсяг повністю включається або виключається з обсягу іншого терміна;
- Д) його обсяг частково включається в обсяг іншого терміна.
3. Термінами структури простого категоричного судження є:
- А) поняття, умовивід та зв'язка;
- Б) суб'єкт, предикат;
- В) зв'язка, термін та квантор;
- Г) суб'єкт, предикат, поняття та умовивід.
4. Згідно з об'єднаною класифікацією простих категоричних суджень за якістю та кількістю вони поділяються на:
- А) загальностверджувальні, загальнозаперечні, частково стверджувальні та частковозаперечні;
- Б) загально стверджувальні та загальнозаперечні;
- В) частково заперечні та загальностверджувальні;
- Г) сумісні та несумісні;
- Д) несумісні та загально заперечні.
5. Судження це:
- А) один з модусів простого категоричного силогізму;
- Б) форма абстрактно-логічного мислення, яка відображає зв'язки між предметами, або між предметами та їхніми ознаками;
- В) вид доведення;
- Г) один з основних законів логіки.

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна [4, 6, 12].

Змістовий модуль 2. Тема 4. Умовивід як форма мислення

Заняття 1. Дедуктивний умовивід

Основні поняття і категорії: умовивід, посилки (засновки), логічна основа висновку, дедуктивний умовивід, індуктивний умовивід, безпосередній умовивід, умовивід за аналогією, силогізм, фігури категоричного силогізму, модуси категоричного силогізму, полісилогізм, сорит, епіхейрема.

План

1. Поняття умовиводу, його види.
2. Безпосередні дедуктивні умовиводи.
3. Опосередковані дедуктивні умовиводи.
4. Категоричний силогізм та його різновиди.
5. Складні силогізми (полісилогізми). Сорит. Епіхейрема.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте умовивід як форму мислення.
2. В чому сутність логічного акту умозаключення?
3. Наведіть приклад умовиводу, з якого було б видно органічну єдність категорій одиничного, особливого, загального і всезагального.
4. Що таке силлогізм?
5. Проаналізуйте структуру силлогізму на конкретному прикладі.
6. Перерахуйте загальні правила силлогізму.
7. Поясніть фігури категоричного силлогізму.
8. Поясніть модуси категоричного силлогізму.
9. Наведіть приклади кожного з чотирьох модусів першої фігури силлогізму.
10. Які логічні помилки є можливими в силлогізмах.
11. Дайте визначення скороченим та складним силлогізмам.
12. Що таке розділово-категоричні умовиводи?
13. Наведіть приклади умовно-категоричного умовиводу.
14. Наведіть приклади умовно-розділового умовиводу.

Тестові завдання

1. Безпосередні умовиводи поділяються на:
А) правильні та неправильні;
Б) обернення, протиставлення предикату;
В) обернення, перетворення, протиставлення предикату та виводи за логічним квадратом;
Г) сумісні, несумісні, перетворення та обернення;
Д) порівнянні, непорівнянні, сумісні та несумісні.
2. Простий категоричний силлогізм це:
А) вид індуктивного умовиводу;
Б) дедуктивний умовивід про відношення двох крайніх термінів на підставі їх зв'язку із середнім терміном;
В) вид безпосереднього умовиводу в якому поєднуються суб'єкт та предикат;
Г) вид дедуктивного умовиводу в якому відсутній середній термін;
Д) вид складного судження.
3. Складовими структури простого категоричного силлогізму є:
А) більший термін, поняття та зв'язка;
Б) більший та менший терміни;

- В) більший, менший та середній терміни;
- Г) менший та середній терміни;
- Д) зв'язка та судження.

4. Умовивід це:

- А) одна з операцій над поняттями;
- Б) основний закон логіки;
- В) форма абстрактно-логічного мислення;
- Г) поєднання синтезу та абстрагування.

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна: [9, 11, 12].

Заняття 2. Індуктивний умовивід

Основні поняття і категорії: індукція; повна індукція; неповна індукція; індукція через відбір; наукова індукція; причинний зв'язок; умовивід за аналогією, аналогія властивостей, аналогія відношень, строга аналогія, нестрога аналогія.

План

1. Сутність індуктивного умовиводу.
2. Повна і неповна індукція.
3. Популярна та наукова індукція.
4. Помилки в індуктивному умовиводі.
5. Умовивід за аналогією.

Контрольні питання

1. Що таке індуктивний умовивід? Які види індуктивних міркувань ви знаєте?
2. Що таке повна індукція?
3. Що таке неповна індукція? Які види неповної індукції ви знаєте?
4. В чому різниця між популярною та науковою індукцією?
5. Якими є основні помилки, що допускаються при побудові індуктивних умовиводів?
6. Чи можна за допомогою індукції отримати достовірне знання?
7. Які умови правомірності індуктивних міркувань? Які типові помилки допускаються в таких міркуваннях?
8. Що таке міркування за аналогією?
9. Які види міркувань за аналогією ви знаєте?
10. Які умови правомірності міркувань за аналогією?
11. Чому аналогія дає лише ймовірні висновки?

Тестові завдання

1. Видами індуктивного умовиводу є:

- А) повна індукція, неповна індукція, популярна індукція та наукова індукція;
- Б) сумісна та несумісна індукція;
- В) наукова та популярна індукція;
- Г) порівнянна та непорівнянна індукція;
- Д) повна, неповна та наукова індукція.

2. Наукова індукція це:

- А) умовивід, в засновках якого поряд з повторюваністю ознаки у деяких предметів класу міститься також знання про залежність цієї ознаки від певних властивостей предмета;
- Б) вид неповної індукції;
- В) вид умовиводу, який використовується в науці;
- Г) вид умовиводу в якому стверджується все загальність причинного зв'язку;
- Д) вид безпосереднього умовиводу.

3. Повна індукція це:

- А) умовивід, в якому на підставі повторюваності ознаки у кожного предмета певного класу роблять висновок про приналежність цієї ознаки всім предметам даного класу;
- Б) вид дедуктивного умовиводу, в якому за допомогою певних правил з двох суджень-засновків роблять висновок, що містить у собі нове знання;
- В) різновид операції спростування;
- Г) вид складного судження.

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна: [9, 11, 12].

Тема 5. Характеристика основних законів логіки

Основні поняття і категорії: визначення, логічна несуперечність, послідовність, обґрунтованість, закон тотожності, закон суперечності (несуперечності), закон виключення третього, закон достатньої підстави.

План

1. Поняття логічного закону.
2. Закон тотожності.
3. Закон суперечності (несуперечності).
4. Закон виключеного третього.
5. Закон достатньої підстави.

Контрольні питання

1. Що називається законом логіки?
2. Які ви знаєте основні закони логіки?
3. Сформулюйте основні риси правильного мислення.
4. Як формулюється закон тотожності? Що призводить до його порушення?
5. Як формулюється закон суперечності? За яких умов виникає суперечність?
6. Які ви знаєте наслідки, що впливають із закону суперечності?
7. Чому закон суперечності не діє на «логічному квадраті» між судженнями типу А та Е?
8. Як формулюється закон виключеного третього?
9. Які закони логіки діють між одиничними судженнями, в одному з яких щось стверджується, а в другому те саме, в той же час, у тому ж відношенні заперечується?
10. Як формулюється закон достатньої підстави? Наведіть приклади, де б порушувався цей закон.
11. Які наслідки впливають із закону достатньої підстави?

Тестові завдання

1. Правильним визначенням закону тотожності є:
А) закон тотожності це – закон правильного мислення;
Б) кожна думка про окремий предмет чи його властивість в межах даного міркування повинна зберігати один і той самий зміст;
В) закон тотожності це закон, що заперечує закон суперечності;
Г) кожна думка повинна бути рівнозначною самою собі;
Д) закон тотожності це закон, який регулює відношення між правильними судженнями.
2. Правильним визначенням закону суперечності (несуперечності) є:
А) закон суперечності регулює відношення між несумісними поняттями;
Б) два несумісних твердження не можуть бути істинними;
В) два сумісних твердження можуть бути істинними за певних умов;
Г) два несумісні твердження про один і той самий предмет, в одному й тому ж самому відношенні не можуть бути одночасно істинними;
Д) два несумісні судження можуть бути істинними лише частково.
3. Правильним визначенням закону виключення третього є:

- А) два суперечливі судження про один і той самий предмет, в одному і тому самому відношенні не можуть бути ні одночасно істинними, ні одночасно хибними, одне з них істинне, а інше необхідно хибне;
- Б) два суперечливі судження можуть бути істинними лише частково;
- В) суперечливі судження не можуть бути ні одночасно істинними, ні одночасно хибними;
- Г) судження класифіковані як суперечні можуть бути одночасно і істинними і хибними;
- Д) два суперечливі судження про один і той самий предмет, в одному і тому самому відношенні можуть бути або одночасно хибними або одночасно істинними.

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна: [4, 6, 10].

Тема 6. Основи теорії аргументації

Основні поняття і категорії: доведення, правила доведення, пряме доведення, непряме доведення спростування, демонстрація, теза, антитеза, аргументація,

План

1. Поняття та структура доведення.
2. Правила формально-логічного доведення.
3. Пряме та непряме доведення.
4. Поняття спростування та його види.
5. Правила змістовного доведення.

Контрольні питання для самоперевірки

1. Як можна визначити операції «аргументації» і «доведення»?
2. Яка структура доведення?
3. Які види доведення вам відомі?
4. Які види аргументів використовують у доведенні?
5. Які ви знаєте правила стосовно тези доведення?
6. Чим відрізняються пряме та непряме доведення?
7. Які є правила стосовно аргументів?
8. Як формулюється правило стосовно демонстрації доведення?
9. Які помилки виникають внаслідок порушення правил стосовно тези?
10. Які помилки можуть виникнути внаслідок порушення правил щодо аргументів?
11. Які помилки виникають внаслідок порушення правил стосовно способу доведення?

12. Що таке спростування та які види його ви знаєте?
13. Що таке спростування тези?
14. Чим характеризується спростування аргументів?
15. У чому полягають особливості спростування демонстрації?
16. Які основні правила та можливі помилки у змістовному доведенні?

Тестові завдання

1. Доведення це:

- А) одна з форм мислення;
- Б) закон правильного мислення;
- В) логічна операція обґрунтування істинності судження;
- Г) логічна операція обґрунтування істинності будь-якого судження за допомогою інших істинних і пов'язаних з ним суджень;
- Д) операція логічного аналізу протилежна абстрагування.

2. В структуру доведення входять:

- А) теза, аргументи та демонстрація;
- Б) аргументи, поняття та судження;
- В) терміни, умовивід та теза;
- Г) теза, демонстрація, поняття та демонстрація;
- Д) поняття, судження та аналіз.

3. Операція спростування це:

- А) вид логічного прийому, який використовується при визначенні поняття;
- Б) прийом аналізу, що дозволяє розкрити зміст поняття;
- В) операція встановлення хибності або необґрунтованості раніше висунутої тези;
- Г) форма мислення в якій предмети визначаються через перелік суттєвих ознак;
- Д) один з основних законів мислення.

4. Видами спростування є:

- А) пряме та непряме;
- Б) сумісне, несумісне та абстрактне;
- В) порівнянне, непорівнянне, частково стверджувальне та непряме;
- Г) спростування не ділиться на види, оскільки існує лише один вид спростування;
- Д) конкретне та абстрактне.

Література: базова: [1, 2, 3, 4], допоміжна: [1, 4, 12].

Задачі

1. Поділити наведені поняття, розкрийте структуру операції поділу понять:
 - а) футболіст;
 - б) студент;
 - в) автомобіль;
 - г) навчальний заклад.
2. Наведіть приклади понять, обсяги яких перебувають між собою у відношеннях:
 - а) перетину;
 - б) контрадикторності;
 - в) підпорядкованості;
 - г) контрарності.
3. Наведіть приклади таких видів понять:
 - а) конкретних і абстрактних;
 - б) позитивних і негативних, співвідносних і не співвідносних.
4. Визначте відношення між обсягами понять, графічно зобразивши їх за допомогою кіл Ейлера:
 - а) будинок, цегляний будинок, дерев'яний будинок, одноповерховий будинок, двоповерховий будинок;
 - б) студент, не студент.
5. Зобразіть відношення між обсягами поданих понять за допомогою колових схем:
 - а) студент, відмінник навчання, аспірант, школяр;
 - б) президент України, перший президент України, генеральний прокурор, посадова особа;
 - в) метал, рідина, червона ртуть;
 - г) викладач, викладач історії, доцент, незадовільна оцінка.
6. Узагальніть і обмежте такі поняття:
 - а) місто України;
 - б) студент.
7. Визначте відношення між обсягами понять, графічно зобразивши їх за допомогою кіл Ейлера:
 - а) навчальний заклад, Національна Академія наук України, університет, НУВГП, технікум.
 - Б) прекрасний пес, потворний пес, пес.
8. Визначте, чи правильно виконано обмеження понять, обґрунтуйте свою думку:
 - а) книга – сторінка – абзац – слово;

б) книга – підручник – підручник з логіки.

9. Визначте, чи правильно виконано узагальнення понять, обґрунтуйте свою відповідь:

а) дуб – дерево – ліс;

б) Г.С. Сковорода – відомий український філософ – філософ – людина.

10. Визначте, чи правильно виконано узагальнення понять, обґрунтуйте свою відповідь:

а) комп'ютер – машина – знаряддя праці – предмет;

б) С. Бубка – стрибун із жердиною – чемпіон світу – легкоатлет – спортсмен.

11. Перевірте правильність поділу понять. Якщо поділ неправильний, вкажіть, яке правило порушено і назвіть помилку:

а) люди – це жінки, чоловіки та діти;

б) фізичні тіла діляться на тверді, рідкі та газоподібні;

в) тварини діляться на хижаків, не хижаків та домашніх тварин;

г) транспорт поділяється на сухопутний, морський, повітряний та автомобільний.

12. Визначте вид судження і його структуру:

а) „Деякі люди є не безпечнішими, ніж сама хвороба” (Сенека).

Б) «Жодна причина не вибачає невічливості» (Т. Шевченко).

13. Поділіть наведені поняття, розкрийте структуру операцій поділу понять:

а) студент;

б) навчальний заклад.

14. Визначте вид суджень і його структуру:

а) „Рукописи не горять” (М. Булгаков);

б) „Слово часто буває переконливішим від золота”(Демокрит).

15. Визначте кількість і якість таких висловлювань, звівши їх до одного з чотирьох типів: А (SP), Е (SP), І (SP), О (SP):

а) і Цезар не вище граматиків;

б) не все те, що дозволено, варто поваги;

в) мистецтво – в умінні приховувати мистецтво;

г) провина не є злочином.

16. В приведених прикладах визначте тип судження (А, Е, І, О), зобразіть відношення між термінами за допомогою діаграм Ейлера і визначте розподіленість термінів:

а) найвище право часто є і найвищим злочином;

б) немає таких істин, які б визнавались усім людством;

- в) не існує такої істини, яку б не спростували;
г) рабський вчинок – не завжди вчинок раба.
17. Наведіть приклади двох суджень, які б перебували між собою у відношеннях:
- а) контрадикторності (за логічним квадратом);
б) підпорядкування (за логічним квадратом).
18. Що ви можете сказати про наведені пару суджень?
- А) Озеро Світязь – глибоке. Озеро Світязь – мілке;
б) деякі студенти вчаться добре; деякі студенти вчаться погано.
19. Наведіть приклади двох суджень, які б перебували між собою у відношеннях:
- а) контрарності (за логічним квадратом);
б) субконтрарності (за логічним квадратом).
20. Визначте вид наведених складних суджень і запишіть їх за допомогою символів:
- а) коли я молось чужою мовою, то дух мій молиться, а розум спить (Апостол Павло);
б) бачити несправедливість і мовчати – це значить самому брати в ній участь (Ж.-Ж. Руссо).
21. Побудуйте безпосередній умовивід:
- а) за допомогою операції обернення суджень із допомогою стверджувального судження – засновку (варіант 1);
за допомогою операції обернення суджень із допомогою стверджувального судження – засновку (варіант 2);
за допомогою операції перетворення суджень із часткового заперечного судження – засновку (варіант 3);
б) за допомогою операції перетворення суджень із часткового стверджувального судження – засновку (варіант 4).
22. Побудуйте безпосередній умовивід за логічним квадратом на основі відношень контрадикторності:
- а) із загально заперечного судження – засновку;
б) із частково стверджувального судження – засновку.
23. Наведіть приклади конкретних міркувань, яке б відповідало такому правильному модусу простого категоричного силізму(ПКС).
- А) AOO2;
б) AEO4.
24. Виконайте операцію обернення (конверсії) таких атрибутивних суджень:

- а) усі злочини є суспільно-небезпечними діями;
б) деякі студенти вчаться добре.
25. Наведіть приклади конкретного міркування, яке б відповідало такому правильному модусу простого категоричного силлогізму (ПКС):
- а) EAE- 1;
б) IAI-3.
26. Виконайте операцію перетворення таких атрибутивних суджень:
- а) усі люди є живими істотами;
б) деякі люди є економістами.
27. Наведіть приклад:
- а) полісиллогізму;
б) сориту.
28. Наведіть приклад:
- а) ентимеми;
б) епіхейреми.
29. Наведіть приклад конкретного міркування, яке б відповідало схемі:
- а) простої конструктивної дилеми;
б) складної деструктивної дилеми.
30. Наведіть приклад конкретного міркування, яке б відповідало схемі:
- а) простої деструктивної дилеми;
б) складної конструктивної дилеми.

Залікові питання

1. Предмет логіки як науки.
2. Рівні емпіричного пізнання дійсності: відчуття, сприйняття, уявлення.
3. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід.
4. Поняття про логічну форму.
5. Істинність думки.
6. Формальна правильність міркувань.
7. Співвідношення мислення і мови.
8. Формалізація як основний метод логіки.
9. Характеристика поняття як форми мислення.
10. Види понять.
11. Загальна характеристика відношень між поняттями.

12. Відношення сумісності (рівнозначність, перетин, підпорядкування).
13. Відношення несумісності (протилежність, суперечність, співпідпорядкування).
14. Логічні операції: узагальнення й обмеження понять.
15. Операція визначення понять.
16. Операція поділу понять.
17. Правила поділу понять.
18. Класифікація та її види.
19. Загальна характеристика судження як форми мислення.
20. Види простих суджень.
21. Структура простих суджень.
22. Категоричні судження та їх види.
23. Характеристика умовних суджень.
24. Логічні операції над простими атрибутивними судженнями.
25. Логічні операції над простими релятивними судженнями.
26. Логічні операції над складними судженнями.
27. Функціонально-істиннісні відношення між простими категоричними судженнями за логічним квадратом.
28. Види складних суджень.
29. Кон'юнкція.
30. Проста і строга диз'юнкція.
31. Імплікація.
32. Заперечення.
33. Табличне визначення основних логічних сполучників.
34. Загальна характеристика логічного закону.
35. Закон тотожності.
36. Закон заборони суперечності.
37. Закон виключеного третього.
38. Закон достатньої підстави.
39. Характеристика основних видів умовиводів.
40. Основні види безпосередніх умовиводів.
41. Простий категоричний силлогізм (ПКС).
42. Структура простого категоричного силлогізму.
43. Фігури і модуси простого категоричного силлогізму.
44. Скорочено-розподільні силлогізми (ентимеми).

45. Складні і складноскорочені силогізми (полісилогізми, сорити).
46. Розділово-категоричні умовиводи.
47. Розділово-умовні умовиводи.
48. Умовно-категоричні умовиводи.
49. Характеристика індуктивних умовиводів.
50. Логічна характеристика повної індукції.
51. Логічна характеристика неповної індукції.
52. Види гіпотез.
53. Аналогія (традуктивний умовивід).
54. Основні види аналогії.
55. Поняття про доведення.
56. Правила доведення і спростування.
57. Помилки, які виникають при порушенні правил доведення і спростування.
58. Софізми, парадокси і паралогізми.
59. Епіхейрема.
60. Сорити (складноскорочені полі силогізми).

Література

Базова

1. Конверський А.С. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К., 2004.
2. Мозгова Н.Г. Логіка: підручник. – К., 2007.
3. Жеребкін В.Є. Логіка: підручник. – К., 2005.
4. Тофтул М.Г. Логіка. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К., 2003.

Допоміжна

1. Аналитическая философия: избранные тексты. – М., 1993.
2. Бандурка О.М., Тягло О.В. Курс логіки: підручник. – К., 2002.
3. Бернов В.Ф. и др. Логика. Учебное пособие. – М., 1997.
4. Бочаров В.Л., Маркин В.И. Основы логики. Учебник. – М., 1997.
5. Брюшинкин В.Н. Практический курс логики. – М., 1996.
6. Гетманова А.Д. Учебник по логике. – М., 1997.
7. Горский Д. П., Ивин А.А., Никифоров А.Л. Краткий словарь по логике. – М., 2000.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

8. Жоль К.К. Методы научного понимания и логика для юристов. – К., 2001.
9. Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. – К., 2002.
10. Хоменко І.В. Логіка: підручник. – К., 2001.
11. Минто В. Дедуктивная и индуктивная логика. – Минск., 2002.
12. Современный словарь по логике. – Минск., 1999.

Національний університет
водного господарства
та природокористування